3e JAARGANG No. 2 15 OOGSTMAAND 1938

ONTWAKEND VOLK

MAANDBLAD TOT VORMING VAN DEN NEDERLANDSCHEN GEEST

OPSTELRAAD: MALIEBAAN 35, UTRECHT
UITGAVE: NENASU — POSTBUS 2 — LEIDEN
INSCHRIJFGELD: f 1.50 PER JAAR (f 0.75 PER HALF JAAR)
POSTREKENING 207915 (TEN NAME VAN „VOLK EN VADERLAND")

Waai uit, Oranje-Blanje-Bleu

(Herinnering aan den 6en Zomermaand 1938)

Waai ùìt nu, Vlag der Nederlanden!
Wààì uit! Oranje, Blanje, Bleu!
Waai uit nu, over zéé, langs strànden,
Waai uit! Orànje, Blanje, Bleu!!!

Waai uit in déze lage landen,
Waai uit, ook ginds, dààr over zee!
Daar in het land der Ooster-stranden:
Deel het ook dààr, en jùìchend, mee!

Waai uit dan, schóónste aller kleuren!
Waai uit, Orànje, over-al!
Verkondig blìj 't herlééfd gebeuren:
Hoe Gij weer Dietschland's harte stal.

Laat plèchtig nu 't Wilhelmus hooren!
Ons Dietsche Lied klink' óver-al,
Want, om den troon, als nóóit tevoren,
Staan alle Néderlanders pàl!!!

G.

Het geslacht Nassau

Welgelukzalig zijt gij, land,
welks koning een zoon der edelen is.
(Prediker 10 : 17)

Aangezien familienamen pas in de elfde eeuw voorkomen, mag het dwaasheid worden genoemd, zijn stamboom tot vóór die eeuw te willen opvoeren. Dit geldt niet alleen voor de familie van hem, dien men weleens den minderen man noemt, maar deze uitspraak behoudt hare kracht ook voor de zoogenaamde adellijke geslachten.

De laatste ontleenden hunne namen aan het voorvaderlijk bezit: Van Amstel, Van Velzen, Van Woerden enz.; de burgers kregen hunne familienamen in het algemeen op zijn vroegst in de 16e eeuw, toen de toenemende dichtheid der bevolking er toe dwong, aan de voornamen eene nadere onderscheiding toe te voegen.

Deze werd afgeleid van het beroep: Koster, Smid, Bakker, Brouwer, óf van de plaats van afkomst: Van Muiden, Van Diemen, óf van een persoonlijk kenmerk: De Roode, De Jonge, óf om eene andere, soms zeer eigenaardige reden: Zondervan, Ietswaardt. Verreweg de meeste namen zijn echter z.g.n. patronymica = vadersnamen, dus afgeleid van den naam des vaders door het achtervoegsel sen = zoon: Dirksen, Evertsen, Jansen enz.

Op dit alles maken de vorstelijke geslachten eene uitzondering en de reden daarvan ligt voor de hand: hunne daden en verwantschappen werden door den geschiedschrijver opgeteekend; van hun handschrift zijn de zuinig bewaarde perkamenten e.a. oorkonden van schenkingen, rechtsoordeelen enz. voorzien; hunne graven — gedekt door zware grafsteenen met wapens en familiegegevens — zijn het allerbest bewaard.

Wanneer dan ook voor den burgerman de bronnen voor het familie-onderzoek meestal tusschen 1500 en 1600 opdrogen, vaak veel eerder, bij den adel op zijn laatst in de elfde eeuw, daar is bij vorsten nog verder terug te speuren, zij het vaak

ten koste van zeer veel moeite. Het geslacht Nassau neemt daarbij al eene zeer bijzondere plaats in.

De grondlegger der wetenschappelijke wapenkunde, Philips Jacob Spener, getuigde daaromtrent reeds op het einde der zeventiende eeuw:

„De Nassauers staan in roem en ouderdom bij geen enkel vorstelijk geslacht ten achter; zij overtreffen verreweg de meeste overige."

Hoeveel te meer geldt dit oordeel tegenwoordig, nu sindsdien tal van keizers en koningen hun kroon neerlegden, werden afgezet en zelfs vermoord.

Frankrijk zag zeven keizerlijke en koninklijke dynastieën op- en ondergaan, Groot-Brittanje ervoer hetzelfde met zeven vorstenhuizen; ouder dan die alle en ook ouder dan de gevallen grootheden in Midden- en Oost-Europa, nu twintig jaar geleden, is ons vorstenhuis Nassau!

Gewoonlijk weet de doorsnee-Nederlander aangaande de oudheid van ons koningshuis niet méér, dan dat de graaf Willem van Nassau-Dillenberg, Vianden enz., bijgenaamd de Oude of de Rijke, voor de tweede maal is gehuwd met Juliana, de dochter van den graaf van Stolberg en Wernigerode en dat uit dit huwelijk Prins Willem van Oranje, bijgenaamd de Zwijger, is voortgekomen en dat hij de stamvader was van de vorstelijke familie.

Toch is reeds lang bekend, dat het geslacht Nassau van veel ouder tijden dagteekent. Dit feit is in de 18e eeuw door den alleszins betrouwbaren en bekwamen Johan Martin Kremer uit ambtelijke, meest kerkelijke, bronnen aangetoond. Hij was geheimraad van Nassau-Saarbrücken en wist de herkomst en de geschiedenis van de eerste graven van Nassau terug te voeren tot Hendrik, graaf van Nassau-Dillenburg-Beilstein, Wiesbaden-Idstein en onderhoorigheden, geboren in 1179, vermoedelijk overleden in 1247, en gehuwd met Mechtilda, de dochter van den graaf van Gelre.

Na zijn dood verdeelen zijne zonen Walram en Otto de erflanden (verdrag van 17 December 1255) en worden de stichters van den Ottoschen en Walramschen tak van het Nassausche huis.

Kremer had door zijne nasporingen de familie-geschiedenis derhalve acht geslachten hooger opgevoerd, van rond 1500 tot vóór 1200; hierbij bleek, dat ook deze „nieuwe" stamvader Hendrik van Nassau werd bijgenaamd „de Rijke".

Door toevallige omstandigheden is begin van dit jaar onder het gedenkteeken van Engelbrecht II in de Groote Kerk te Breda een grafkelder ontdekt met vier lijkkisten. Bij het onderzoek daarvan is komen vast te staan, dat in de eene kist Henricus, comte de Nassau, was begraven, een broeder van Willem de Rijke. In een andere kist bevond zich het lijk van Hendriks zoon: René van Chalons-Oranje, doodelijk verwond in den slag op 14 Juli 1544; van hem heeft onze Willem de Zwijger het prinsdom Oranje en andere bezittingen geërfd.

De arbeid van Kremer was niet zonder leemten gebleven; voor andere onbewijsbare verwantschappen had hij scherpzinnige veronderstellingen ontworpen. Beide, zoowel leemten als veronderstellingen, hebben een lateren geleerde aanleiding gegeven, verdere nasporingen te doen.

Het was Dr. Gustav, vrijheer Schenk zu Schweinsberg (1842—1922), die daarvoor de Hessische archieven onverdroten aan een nauwkeurig onderzoek onderwierp. Hij was, als bestuurder van het groothertogelijke huis- en staatsarchief te Darmstadt, wel de meest aangewezen man.

Hij vulde de leemten aan en de veronderstellingen van Kremer vond hij bevestigd. Maar tevens kwam nu een verrassend feit aan het licht. Nóg weer vijf geslachten vóór Hendrik de Rijke (1179—1247) trad Rupert (Ruprecht of Robert), graaf van Rheineck, op; hij huwde in 1059 met Irmentrud, gravin van Zutphen. Deze „nieuwe" stammoeder heeft voor het eerst de moederweelde gesmaakt in Zutphen, en daaruit volgt dus **dat het geslacht Nassau met het volste recht een oeroud Nederlandsch geslacht kan genoemd worden!**

Als de dichter van ons volkslied Willem de Zwijger in het eerste vers sprekende invoert:

„Wilhelmus van Nassauen
Ben ik, van Duitschen bloed"

was hem deze afstamming van den Prins onbekend. Door de onderzoekingen van v. Schweinsberg is de waarheid van dit versdeel, dat Willem van Oranje sinds zijn huwelijk in 1551 met Anna van Buren behoorde tot de oudste en voornaamste Nederduitsche geslachten, prachtig geboekstaafd.

De arbeid van genoemden geschiedkundige had nog verdere uitslagen. Het is hem gelukt, de afstamming van Rupert van Rheineck nog verder terug aan te toonen, zelfs 14 geslachten hooger op. Over verschillende graven van den Rijn-, Lahn- en

Wormsgouw werd de stamboom opgebouwd tot graaf Bero ten hove van koning Dagobert I, omstreeks 630.

Deze speurtochten naar den oorsprong van ons vorstenhuis stelden dus eenerzijds vast, dat ons koningshuis het alleroudste is der regeerende families (waarbij men moet bedenken, dat de regeeringstoestanden in het keizerrijk Japan niet met de onze zijn te vergelijken) en dat bovendien Nederlands vorstengeslacht op eigen bodem is geboren.

Beide omstandigheden stellen wij bij het 40-jarig regeeringsjubileum onzer koningin Wilhelmina met eenigen trots en zeer veel blijdschap vast.

EROS

Plattelandsche levenshouding

Kameraadschap is de hechte grondslag van de nationaal-socialistische volksgemeenschap. Deze kameraadschap moet een natuurlijk uitvloeisel zijn van de bloedverbondenheid der volksgenooten. In het gezonde gezin zijn de leden elkaars kameraden, wat er ook overigens bij ieder hunner aan eigen karaktervormen moge aanwezig zijn. Deze verschillen scheiden niet, zij verbinden veeleer des te hechter door een geregelde over-en-weer uitwisseling en aanvulling van eigenschappen.

De tot bewustwording gekomen volksgemeenschap is het groote gezin der gezinnen met een oneindig rijkere verscheidenheid van persoonlijkheden, maar die toch een gesloten eenheid vormen. Elk lid heeft aan de groote tafel zijn eigen plaats, een plaats, die hem rechtens toekomt en waarover niet getwist wordt zonder schade aan het gezinsleven toe te brengen.

Dit eenvoudige begrip van de opklimming der bloedlijn in de orde: personen, families, sibben, volken, kan ons niet te vaak worden voorgehouden, omdat het heel onze levenshouding moet beheerschen, willen we waarachtig Nationaal-Socialist kunnen zijn.

In bepaalde streken van ons land, met name daar, waar het minst bloedmenging plaats vond, de Saksische gebieden in het Oosten, spreekt het boerendom nog van de familie als van „ons volk". De Overijsselaar en de Drenth zegt niet „bij ons thuis", maar „bij ons volk". Hier hebt ge de levende werkelijkheid van de wezensgelijke grootheden: gezin-familie-volk, die wij opnieuw als zoodanig hebben onderkend.

En nu spreekt het vanzelf, dat bij een dusdanige „volksbeschouwing" de onderscheiden levenshouding van de deelen van het verwante geheel geen oorzaak kan zijn van splitsing in elkaar vijandige kampen, of onverschillig naast elkaar levende groepen. Dàt zij dit doet, is de zwaarste schuld der liberale-democratie, maar zij kan niet anders, want zij is volksvreemd.

Daar is bijvoorbeeld een groot verschil in levenshouding bij stedeling en plattelander, een verschil, dat door het verloren

gaan van volksch besef in de huidige maatschappij, geleid heeft tot schromelijke wanverhoudingen en volslagen miskenning van wederzijdsche verdiensten.

Dat wij hier spreken over „plattelandsche levenshouding" is eigenlijk ook een gevolg daarvan. We dienen dat woord „platteland" feitelijk uit te bannen uit ons spraakgebruik. Maar het woord, dat we ervoor in de plaats moesten stellen: boersche levenshouding, zal voor velen den geringschattenden klank nog versterken, zoolang nog alle dingen op hun kop staan in ons volk.

Het platteland, dat is het boerenland, het land van het „platte"; het niet-beschaafde leven, plattelandsche levenshouding, dat is „niet-beschaafde" levenshouding.

Althans, zoo wil het de „beschaafde wereld".

Wij willen het zoo niet.

Wij zijn geen vorm-aanbidders en geen verstands-puristen.

Wij zoeken naar het innerlijke wezen en naar natuurlijke waarden en wij vinden daarbij telkens weer, dat de dusgenaamde beschaving veelal misvorming beteekent. Wij voelen ons in het „beschavingsmilieu", gelukkig, dikwijls omgeven door opgekamde, kunstig afgerichte en zorgvuldig aangekleede menschdieren, die zichzelf in een vergulde kooi te kijk stellen.

En als wij dan den waren boerenmensch ontmoeten, die zooveel kunstjes niet geleerd heeft, niet zoo netjes gladgeschoren in het daglicht staat en wat minder tijd verdoet in den modewinkel en voor den spiegel, waardoor hij meer tijd overhoudt om zich te bezinnen op de kern van het bestaan en de vervulling van een goddelijke taak, — zie, als we zulk een mensch ontmoeten, dan zeggen wij: volk, kijk dàt is levenshouding.

Dan zetten we den boer aan het boveneinde van de volkstafel ten voorbeeld, niet van achterlijkheid, maar van karakter.

Plattelandsche levenshouding, boersche levenshouding, dat is volksche, natuurlijke levenshouding, gedragen door een geest, die onze geest moet zijn. Natuurlijk is daarbij geen sprake van een omgekeerde geringschatting jegens den niet-plattelander. Want ook deze is één der onzen in het volksgezin, al stak een verwarde cultuur hem in sommige opzichten in een harlekijnspakje, dat hij meent te moeten dragen om voor vol te worden aangezien, Het geestelijke confectiepakje van den hedendaagschen „beschavingsmensch" past ons niet, maar wie dat pak moeten dragen, behoeven niet minder volwaardige volksgenooten te zijn.

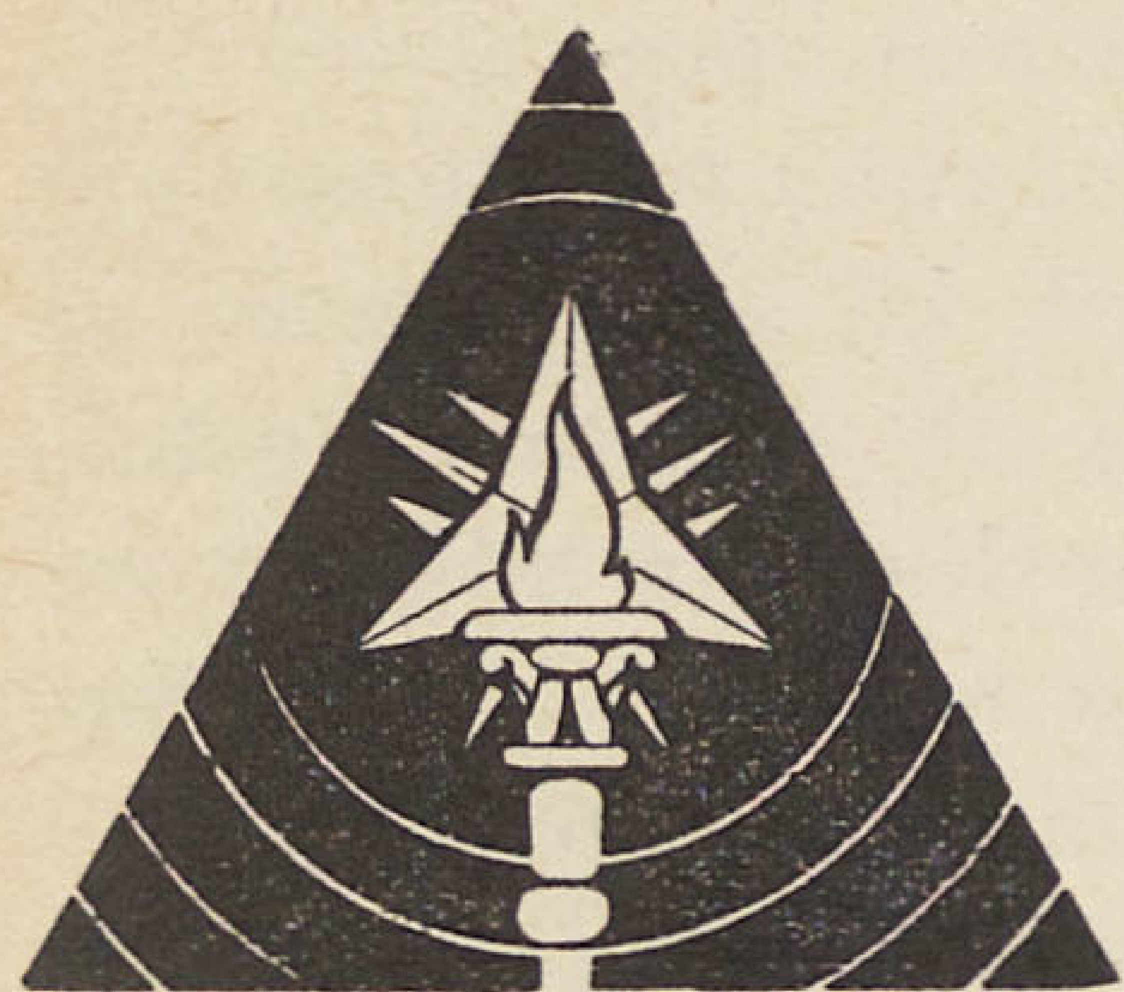
Plattelandsche levenshouding, dat is boersche levenshouding; lacht er niet en nooit meer om, „beschaafde kameraden", want eens vrijgemaakt van de averechtsche uitwerking, die eeuwen van geringschatting hadden, zal deze houding die van het Dietsche Volk zijn: rechtuit, eerlijk, sterk, sober en betrouwbaar.

Steedsche levenshouding, dat is z.g. beschaafde levenshouding, kameraad-boer, haal er de schouders niet voor op, want als de harlekijnspakjes straks uitgetrokken worden, dan komen daar even eerlijke, even betrouwbare mannen uit te voorschijn: uw broeders van eenen bloede.

W.

HOUSTON STEWART CHAMBERLAIN

II - De blik van een Ziener

In ons vorige stuk hebben wij Chamberlain eerst aan het slot genoemd, maar wij schreven — den onvergetelijken man steeds voor oogen — onder den invloed van zijn geest.

Nu zouden wij hem onzen lezers wel voor oogen willen voeren, hun hem doen zien, zooals wij het voorrecht hadden hem te zien, doch daartoe ontbreekt ons de dichterlijke begaafdheid.

Chamberlain was aan het eind van zijn leven bijna geheel verlamd, moeizaam heeft hij zijn laatste werk gedicteerd; een gesprek voeren was hem niet meer mogelijk, hulpbehoevend tot het uiterste en toch.... een blik vol blijmoedigheid, vol onuitsprekelijke wijsheid, een ware „spiegel der ziel", doch welk een ziel! Alles werd daarbij klein, alle „gerumoer met woorden" (Luther) moest daar verstommen. Waardoor was die blik zoo groot, ja, waarom was Chamberlain zoo groot? Vele vrienden, vele antwoorden. Mijn antwoord zou zijn: omvattende kennis, geschoold denken en eigen waarnemen door middel van natuurwetenschappelijke proefnemingen maken een mensch nog niet groot. Eerder doet dat onbevangen, maar diepe levenswijsheid, die uit het onbewuste komt; een levenswijsheid, die wij bij „het volk" meer vinden dan bij „ontwikkelden", die zoo licht verstoord wordt door de bewustwording, welke alle kennis meebrengt en die zoo gemakkelijk vervlakt wordt door scholing.

Slechts hier en daar komt een enkeling hier bovenuit, maar het is alsof Chamberlain hier nooit „bovenuit" behoefde te komen, want hij is er nooit „onder" geraakt.

Onweerstaanbaar welde het zuiverste bronwater uit de onbewuste diepten van zijn geest omhoog en reinigde alle kennis van schijn. Zijn geweldig scheppingsvermogen stond als het ware steeds op de grens van het bewuste (de kennis) en het onbewuste en schiep zijn eigen wereldbeeld in een reeks van

werken, zóó, dat wij het daaruit kunnen laten weerkaatsen in onze ziel, indien deze „verwant" is.

Dit eigenaardige evenwicht tusschen het onbewuste en het bewuste, moet iedere ware kunstenaar hebben. Of anders gezegd, hij moet zijn „ingeving", die uit het onbewuste komt, bewust vorm geven in het kunstwerk. Daarvoor is technische kennis, waarneming, ja gespannen bewuste waarneming noodig, en zooals gezegd, dit komt bij alle kunst voor.

Maar het werk dat Chamberlain naliet, is niet een kunstwerk in den gebruikelijken zin van het woord: hij schrijft over de „Grundlagen" van de vorige eeuw, over het rassenvraagstuk, hij leidt ons binnen in de denkwereld van Kant, of hij doet ons „Bayreuth" zien en toch, toen het eene werk na het andere verscheen, groeide als het ware één kunstwerk, één „beeld", n.l. het wereldbeeld van Houston Stewart Chamberlain en dat was het wereldbeeld van één, die zich van zijn ras bewust was. De aanleg, die daartoe noodig is, schijnt zeldzaam te zijn. Hier ging hij gepaard aan een ongewone diepte van geest. Wij kunnen het vermoedelijk ook andersom zeggen: alleen een „diepe" geest kan deze naar het schijnt ver uiteenliggende begaafdheden — scheppingsvermogen, aanleg voor de natuurwetenschap, ontvankelijk voor kunst en meesterschap in de taal — omvatten.

Wij waren begonnen met te spreken over zijn blik. Uit zijn blik sprak meer dan deze gaven van den geest, er sprak „onuitsprekelijke" wijsheid uit, want die blik getuigde — bij alle lichamelijke ellende — van geluk. Hoe moeilijk was het voor zijn vrienden aan te zien, hoe het lichaam allen dienst weigerde, terwijl het groote werk dat zijn geest bezig had gehouden, reeds jaren lang, ongeboren moest blijven; slechts brokstukken zijn ons geschonken, liefdevol en deskundig uitgegeven na zijn dood.

En bij deze uiterlijke ellende toch geluk? Zeker, maar in een zeer bijzonderen zin, dien ik in vertaling wil weergeven met de woorden die Chamberlain zelf geschreven heeft als antwoord op een vraag.

> „Voor sterke menschen is het plicht gelukkig te zijn; wel is waar blijft deze plicht — zooals alle ideale eischen — gewoonlijk onvervulbaar, maar toch moet hij als zoodanig worden opgevat. Ongelukkig zijn is licht en gemakkelijk: de menschen zwelgen soms letterlijk in hun ongeluk; gelukkig zijn is een zware en heilige taak, waartoe

onwankelbaar godsgeloof en ware deemoed onmisbaar zijn. Zooals ik de dingen meen te begrijpen, ligt het lijden aan de oppervlakte, de vreugde in de diepte; het ongelukkig zijn ontspringt aan den zelfzuchtigen grondaanleg, alles met betrekking tot het kleine eigen ik te zien; tot geluk behoort zelfoverwinning. Geen waar geluk valt van den hemel, altijd moet er aan gewerkt worden, of tenminste meegewerkt.

Geluk beteekent werk, overgave, gebed."

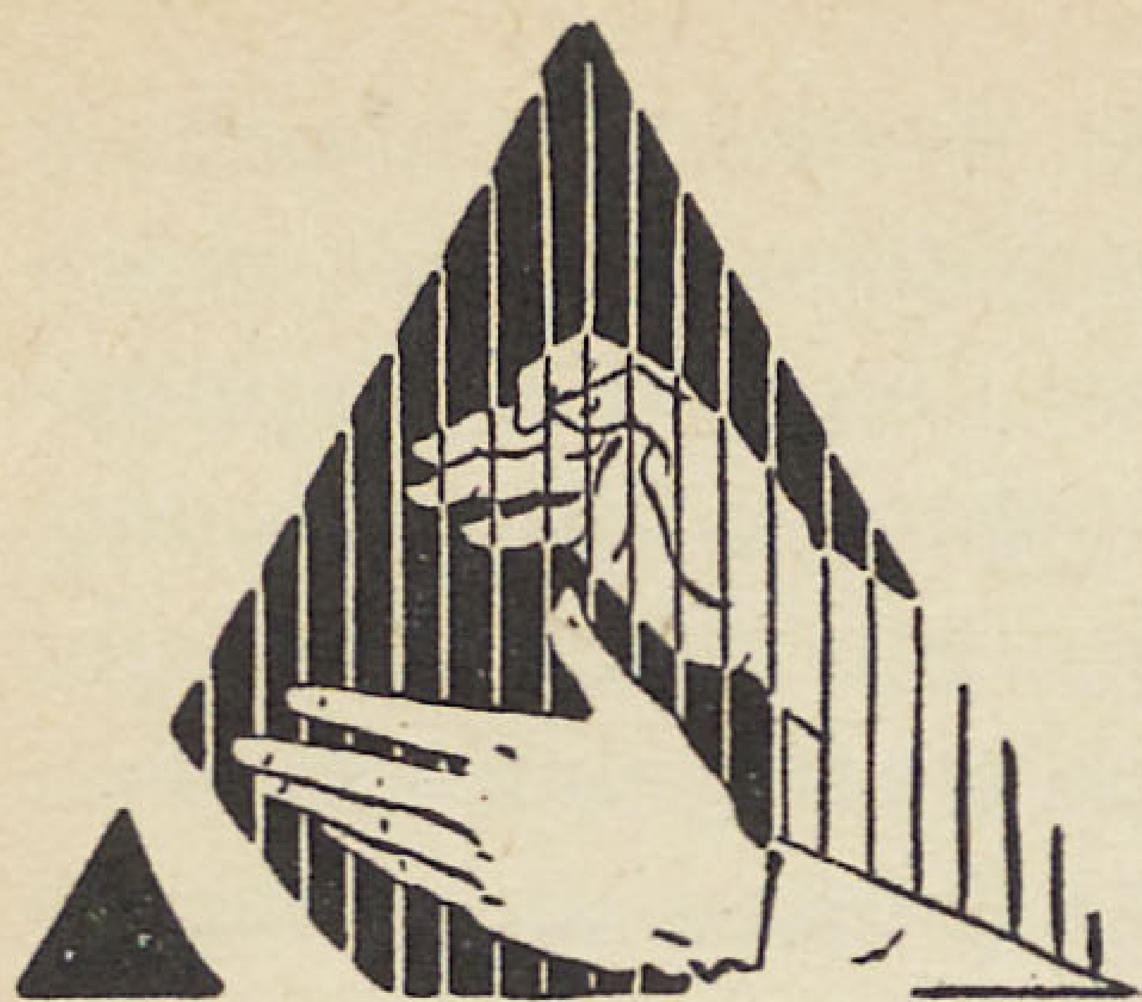
Had Chamberlain dit godsvertrouwen en dezen deemoed niet gehad, dan was hij pessimist geweest. Wie met een doordringenden blik het wereldgebeuren gadeslaat, kan niet het goedkoope optimisme hebben van hen, die over „den vooruitgang der menschheid" bazelen.

Maar evenmin kon Chamberlain zich neerleggen bij een „Untergang des Abendlandes". Hij was strijder, door en door, naar den geest, al leefde hij in teruggetrokkenheid van jongs af aan. Het was zijn geweten, dat hem den plicht, gelukkig te zijn, oplegde. Dit gelukkig zijn straalde uit heel zijn wezen, het straalt ook uit zijn werk.

Wat was Chamberlain dan van zijn vak? Bioloog? Zeker, een groot bioloog was hij. Kunstenaar? Ook dat, en een groot kunstenaar was hij, maar niet in den gebruikelijken zin van het woord. Leermeester van groote geesten, wegwijzer in hun werk, ook dat was hij en nog meer. Maar in dit alles was hij een wekker en ziener van den nieuwen tijd, die in wording is.

Als ziener zag hij in Adolf Hitler den man, die Duitschland en daarmee het Germanendom kon redden. „Deze man heeft als een godszegen gewerkt, de harten oprichtend, de oogen openend tot het zien van een klaar doel, de gemoederen opbeurend, ontvlammend tot liefde en verontwaardiging, den moed en vastberadenheid stalend. Maar wij hebben hem nog bitter van noode: God, die hem ons schonk, moge hem nog vele jaren bewaren, tot zegen van het Duitsche vaderland!" — zoo schreef Chamberlain reeds in 1924.

N

Zwarthemden

JAN HOOGESTEIJN W. P. A. FRANSE

Zwarte gezellen, bemind en gehaat,
Bewonderd, vertrapt en bedrogen,
Wrekers der schande en mannen der daad,
Voorwaarts, met lachende oogen!
Handen gerekt in den duisteren nacht —
Anderen klagen en schreeuwen —
Of ons de bloedeigen broeder veracht:
Ons roepen komende eeuwen!

Makkers, soldaten in leven en dood,
Gehard op het aambeeld der zorgen,
Deelen wij samen ons leed en ons brood,
Oók wonden in 't Neerland van morgen!
Schouder aan schouder, standen en stam,
Vlamingen, Friezen en Zeeuwen!
Neerland of dood — is de laaiende vlam:
Ons roepen komende eeuwen!

Smeden uit boeien slagzwaard en ploeg,
Dat kettingen breken en vallen
En uit de wonden, die men ons sloeg,
Groeit eens de toekomst van allen!
Dragen de fakkel in iedere straat,
Slaan hen, die gapen en geeuwen,
Dieper de slaapmuts in 't suffe gelaat:
Ons roepen komende eeuwen!

Aanval geblazen! De stormband vast!
En voorwaarts, vol moed en vertrouwen!
Spijkert de zwart-roode vlag in den mast:
Wij willen ons Nederland hou'en!
Vorsten in lompen, ridders der Kroon,
Telgen van edele leeuwen,
Stormen wij voort over graven en hoon:
Ons roepen komende eeuwen!

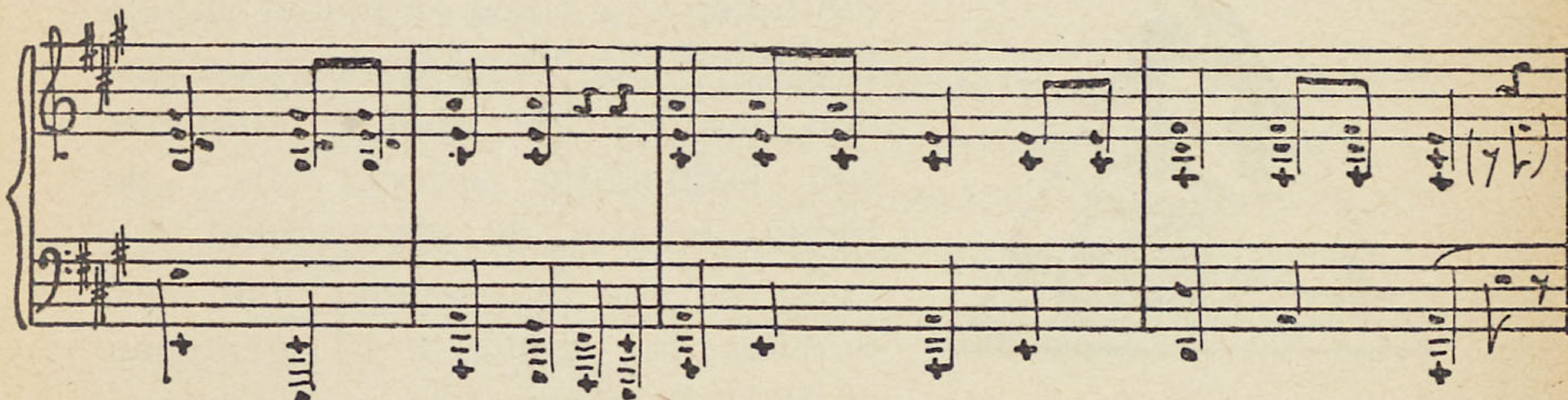
ZWARTHEMDEN

JAN HOOGESTEIJN W.P.A.FRANSE

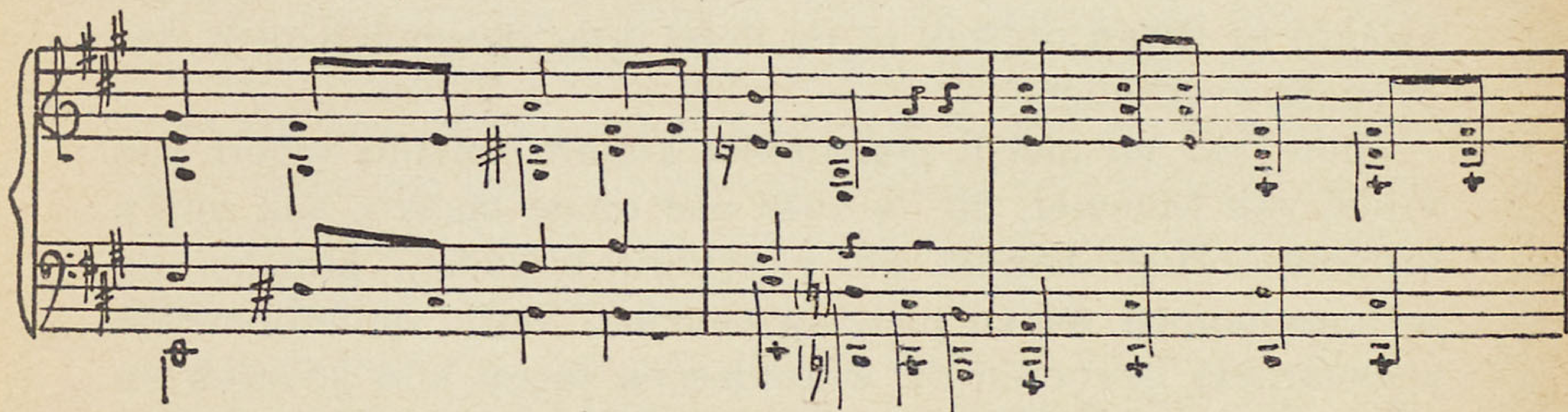
1. ZWARTE GEZELLEN, BEMIND EN GEHAAT, BEWONDERD, VER-

TRAPT EN BEDROGEN, WREKERS DER SCHANDE EN MANNEN DER DAAD,

VOORWAARTS, MET LACHENDE OOGEN! HANDEN GEREKT IN DEN

DUISTEREN NACHT – ANDEREN KLAGEN EN SCHREEUWEN – OF ONS DE

BLOEDEIGEN BROEDER VERACHT: ONS ROEPEN DE KOMENDE EEUWEN!

Een greep uit de geschiedenis van Suriname of Nederlandsch Guyana

Ik voer u in gedachten terug naar die tijden van roem en macht van de Republiek der Vereenigde Nederlanden, waarvan de dichter Potgieter zoo kernachtig spreekt als: „de tijden, waarin de weegschaal der volkeren van Europa niet door hare vorsten ter hand werd genomen of de Hollandsche Maagd aan hunne zijde ter rechterstoelte gezeten, wierp mede haar oorlogszwaard of haren olijftak in en deed door dezen bijwijlen den evenaar overhellen."

Roem, eer en macht genoot het kleine Holland sedert den vrede van Munster, die in 1648 een einde maakte aan onzen vrijheidsoorlog; handel en visscherij bloeiden; kunsten en wetenschappen waren in hoog aanzien; onze ondernemende zeevaarders bevoeren de wereldzeeën tegen alle gevaren en bezwaren in en bezochten de vreemde landen.

Ik voer u terug naar die tijden, waarin een Jan van Galen, een Tromp, een De Ruyter en zoovele anderen den gevaarlijken toestand hebben gered, waarin ons land zich tegenover het machtige Engeland bevond; naar die tijden, waarin b.v. de beroemde tocht naar Chattam plaats greep en de „Royal Charles" werd veroverd....

En het was dan in die tijden, dat op 30 December 1666 — en dus midden in den Tweeden Engelschen Zeeoorlog — een Zeeuwsche vloot de haven van Veere verliet onder bevel van den Commandeur Abraham Crijnssen tot het ondernemen van een tocht naar het z.g. West-Indië.

Ik zeg „zoogenaamd", omdat de benaming West-**Indië** onjuist is!

Toen Columbus n.l. op 3 Augustus 1492 met zijn drie scheepjes, metende 200, 150 en 100 ton, via de Canarische eilanden

Westwaarts uitzeilde, had zijn tocht ten doel een korteren zeeweg naar het rijke Cathay (China), Cipango (Japan) en Indië te vinden dan dien van de Portugeezen, die „om de Kaap" wilden varen.

Men was door allerlei omstandigheden tot het zoeken naar **zeewegen** genoodzaakt! Immers was door den inval der Turken in Europa en hunne verovering van Egypte, zoomede door de onveiligheid wegens de aanwezigheid van Moorsche zeeschuimers in de Middellandsche Zee, de gebruikmaking van den overlandweg naar Azië onmogelijk geworden. (De overlandweg, welke reeds twee eeuwen geleden door de Venetiaansche gebroeders Polo was gevolgd.)

Columbus ontdekte op zijn eersten tocht over zee, dus in 1492, o.a. Cuba en Haïti en op zijn tweede reis de Kleine Antillen. Hij meende nu in Indië te zijn aangekomen, welke meening hij tot aan zijn dood heeft volgehouden. Aan de inboorlingen in Midden-Amerika gaf hij nu den naam „Indios" en aan de eilanden dien van „Las Indias".

Vermoedelijk is hij in zijn meening versterkt geworden, en tot die naamsgeving gekomen door de lezing van het „Reisverhaal" van Marco Polo, die zoowel Japan, Voor- en Achter-Indië als Java en Sumatra had bezocht. In dat reisverhaal komt onder meer een beschrijving voor van de verschillende rassen, wier gestalte en huidskleur overeenkwamen met die der primitieve bevolking in Zuid- en Midden-Amerika.

Deze eilanden nu, het gebiedsdeel Curaçao vormende, dragen mèt Suriname nog altijd den naam „West-Indië", óók zelfs, nadat was komen vast te staan dat het gebiedsdeel in kwestie met onze Oost niet den minsten samenhang heeft. Oost- en West-Indië hebben derhalve alleen den naam Indië met elkaar gemeen!

Na deze kleine uitwijding gaan wij terug naar de vloot van Abraham Crijnssen.

Deze voer in den loop van Februari van het jaar 1667 de Suriname-rivier op en dwong den Engelschen bevelhebber van het houten fort „Willoughby', dat vlak bij de hoofdplaats Paramaribo lag, tot overgave.

Op 27 Februari 1667, dus ruim 270 jaar geleden, werd door de Zeeuwen de „Prince"-vlag, ons geliefde Oranje, Blanje, Bleu, op het veroverde fort geheschen en kwam, door de ambtelijke overdracht van het Engelsche bestuur, op 10 Maart d.a.v. Suriname — liggende tusschen de machtige stroomen, de Marowijne

en de Corantijn — in het bezit van de Nederlanders, doch in feite in dat van de Staten van Zeeland.

Deze Zeeuwsche onderneming, in het geheim op touw gezet door den Zeeuwschen raadpensionaris Pieter de Huijbert, werd door de Generale Staten van de Republiek bij de vredesonderhandelingen met Engeland in geding gebracht. Het recht van den eigendom op Suriname werd bij den vrede van Breda, welke een eind maakte aan den Tweeden Engelschen Zeeoorlog, aan de Nederlanders gewaarborgd; het werd echter eerst een feit bij den vrede van Westminster, die het slot vormde van den derden Zeeoorlog.

Het ging nà de verovering niet zoo vlot met de Zeeuwsche onderneming; men waande zich ongestoord heer en meester van het grondgebied, doch de Engelsche admiraal Sir John Harman, die waarschijnlijk onbekend was met het sluiten van den vrede, of met de daarbij gemaakte bepalingen, dacht er anders over. Hij verscheen (na eerst „Cayenne" op de Franschen te hebben veroverd) met een vloot van 7 schepen voor hetzelfde fort, dat wij op 27 Februari op de Engelschen hadden veroverd en dat sedert dien dag tot heden toe den naam „Zeelandia" draagt.

Ondanks heldhaftigen tegenstand door den ridder De Lézy moesten de Hollanders op 18 October de vlag strijken! Deze admiraal berokkende aan de kolonisten veel schade door het vernielen van suikermolens en het plunderen hunner plantages. Zoodra de Republiek echter van een en ander kennis kreeg, werd bij de Britsche regeering een beklag ingediend met het gevolg dat last werd gegeven om de kolonie te ontruimen en de schade te vergoeden.

Zooals reeds vermeld is, lieten de Staten van Zeeland hun recht op Suriname gelden en zij benoemden Filip Julius Lichtenberg tot Gouverneur. De Generale Staten echter oordeelden dat, wijl de verovering op hunne kosten geschied was, zij ook het oppergezag behoorden uit te oefenen. Dit geschil werd bijgelegd en genoemde Lichtenberg kon nu als eerste Gouverneur het bestuur over de kolonie aanvaarden.

Voorspoedig was zijn bewind niet, de blanke bevolking, uit Fransche en Engelsche volkplanters, zoomede uit Joden bestaande, was ontevreden en sterk Engelsch gezind, terwijl men voorts voortdurend strijd had te voeren met de Indianen (de oorspronkelijke bewoners), die door gestage invallen de plantages bestookten.

Het beheer van de kolonie verschafte aan Zeeland slechts moeilijkheden en kosten, weshalve de Staten-Generaal besloten om Suriname — met toestemming van Zeeland en de West-Indische compagnie, tusschen wie een geldelijke dading van 260.000 gulden was aangegaan — aan laatstgenoemde Compagnie over te doen. De kolonie werd alzoo toegewezen aan het **handelslichaam** dat, in navolging van de Oost-Indische Compagnie, reeds in 1621 gesticht was. Haar octrooi luidde onder meer: „om, met uitsluiting van ieder ander, handel te drijven, volkplantingen te stichten, versterkingen aan te leggen enz. op de kusten van Afrika vanaf den Kreeftskeerskring tot aan Kaap de Goede Hoop en op de kusten van Amerika vanaf Terra Nova (New-Foundland) tot aan Straat Magelhaen."

Suriname werd dientengevolge (vanaf 1682) beheerd volgens de bepalingen van genoemd octrooi, wat men wel eens zijn grondwet heeft genoemd.

De West-Indische Compagnie echter had te dien tijde haar bloeitijd achter den rug en kon de zware lasten niet dragen, die vereischt werden om de kolonie, als geheel, winstgevend te maken. Weliswaar bloeiden de plantages door den invoer en de tewerkstelling van de goedkoope werkkrachten der „slaven", weliswaar werden groote fortuinen door verschillende ambtelooze burgers in Nederland verdiend, maar.... de verschillende tochten tegen de weggeloopen slaven, „Marrons" 1) genoemd, verslonden schatten. Men was verplicht om er iets op te vinden en.... de West-Indische Compagnie verkocht nu 2/3 van haar aandeelen in den Eigendom Suriname, t.w.: 1/3 aan de stad Amsterdam en 1/3 aan de familie Van Aerssen van Sommelsdijck. De drie aandeelhouders richtten nu „de Geoctroyeerde Societeit van Suriname" op in het jaar 1683.

Men merke op, dat van de verovering op de Engelschen af, deze kolonie steeds een **particuliere** bezitting was; een kolonie van slechts weinige blanke kolonisten met duizenden en duizenden zwarte slaven.

Een particuliere slavenkolonie dus!

De overdracht aan de reeds genoemde Geoctroyeerde Societeit geschiedde met algeheele toestemming van de Generale Staten.

De éérste Gouverneur in deze periode was de aandeelhouder Cornelis van Aerssen, Heer van Sommelsdijck, Plaat, Bommel

---

1) „Marron" is afgeleid van het Spaansche woord „Cimarrón", waarmede allen werden aangeduid, die in de Spaansche Koloniën wegliepen en zich in de wildernissen (aanvankelijk in de bergen) verborgen.

en Spijk, Sire en Markies van Châtillon, Baron van Bernière en Bassors. Ontzaglijk moeilijk was zijn taak; immers op 16 Januari 1684 schrijft hij o.m. aan de Staten-Generaal het volgende: „De miserabele staedt in de welcke ick deze colonie hebbe gevonden, kan niet worden uytgedrukt, veel weyniger door uw Edel groot achtbaren gelooft! Sonder middelen, sonder credit; sonder cruydt ofte geweer, hebbende de commandeur (der troepen) de welkomstschoten moeten leenen uyt de scheepen, en sonder mondcorst. Het fort totaliter vervallen; niet een eenigh geschudt dat op zijn affuydt staedt en dat één schoodt kan weerstaen; alle de magazijnen gansch vervallen, sonder dack deuren en vensters. Finalich eenen desolaten boedel"!!

Hij was echter, en gelukkig, een krachtig man en wist door zijn bestuur een groote verandering ten goede in den algemeenen toestand der kolonie te brengen. Door wijze verordeningen ging hij zooveel mogelijk de wreede behandeling der ongelukkige slaven tegen, waarvoor — volgens de geschiedschrijvers — de Hollanders berucht waren. Hij sloot tevens in 1684 een noodzakelijken vrede met de Indianen, waardoor hij voortaan verschoond bleef van hun voortdurende invallen en tevens een einde kwam aan de kostbare straftochten. (De nakomelingen dier Indianen, ongeveer 2500 in getal, leven thàns nog als zwerfvolk in het gewest).

Onder zijn bestuur bloeide ook de landbouw, wat o.a. blijkt uit het feit dat de suikervoortbrenging van 3 miljoen Amsterdamsche ponden in 1684 tot 7 miljoen in 1688 was gestegen. Hij kon dus in zijn dienstbrief van 1 Maart 1688, gericht aan de Directeuren der „Geoctroyeerde Societeit" met gerechten trots schrijven: „Ick ben geneghen blijcken te laeten dat ick aan deze Colonie gearbeyt en dat ick mijn werck hebbe verstaen."

Na zijn dood begon de neergang weer van Suriname! Weliswaar leverde de suikercultuur nog belangrijke winsten op, ging de handel in letterhout vooruit, maar andere omstandigheden waren voor de kolonie noodlottig.

In Europa woedde n.l. van 1702 tot 1713 de Spaansche Erfopvolgingsoorlog, waarin ook de Republiek der Vereenigde Nederlanden betrokken was. En het was in dezen oorlog, dat op bevel van de Fransche Regeering twee schepen, onder bevel van den admiraal Jacques Cassard, de Surinamerivier opvoeren en het fort Zeelandia beschoten.

Dit gebeurde op 8 Juni 1712.

Door den hardnekkigen tegenstand moest hij zee kiezen, maar hij kwam op 8 October d.a.v. terug met 8 oorlogsschepen,

30 kleinere vaartuigen en 3000 man landingstroepen. Bij deze overmacht èn door de geringe middelen van tegenweer, was men niet in staat den vijand te verdrijven.

Een der geschiedschrijvers verhaalt het navolgende: „Den 9en October begonnen de Franschen Paramaribo te beschieten, doch daar het vuur van den wal krachtig beantwoord werd, lieten zij hun schepen de rivier opzeilen, landden op vele plantages en waren weldra meester van de rivieren Para en de Suriname tot aan de Joden-savannah".

Vele slaven maakten tevens gebruik van de gelegenheid om de bosschen in te vluchten en de benden der weggeloopenen te versterken. Dit alles versomberde den toestand, welke nog verzwaard werd door het voorstel van Cassard, op 27 October, om over een brandstichting te onderhandelen. Dit voorstel ging gepaard met de bedreiging dat, bij weigering van het voorstel, alle plantages langs de rivieren plat geschoten zouden worden.

Het bestuur, dat de kolonie voor algeheele ondergang wilde behoeden, voldeed aan den eisch van Cassard, en nadat deze een bedrag van méér dan een half miljoen gulden aan slaven, suiker, gereed geld en zilverwerk had ontvangen, blies hij op 12 December den aftocht.

Ter bestrijding van de kosten der brandschatting werd elk burger verplicht om 8 à 9 % van de waarde zijner bezittingen te betalen, wat velen echter weigerden.... omdat naar hunne meening de inval van Cassard zou zijn afgeslagen geworden, indien voor betere verdedigingsmiddelen en voor een voldoend aantal militairen was gezorgd. Van uit het vaderland werd deze meening onderzocht, hetgeen ten gevolge had dat oude fortificatiën werden versterkt en nieuwe aangelegd. Het duurde echter nog tot 1747 eer dit werk, wat aan de kolonie 3/4 van de totaalsom kostte, zijnde 800.000 gulden, voltooid was.

Na den inval van Cassard had de kolonie wederom zware tijden.

Zij scheen haar ondergang nabij!

Het weglopen der slaven nam onrustbarend toe, en hoewel door voortdurend verschen aanvoer, waartoe de West-Indische Compagnie zich had verbonden, n.l. 2500 stuks per jaar te leveren, de plantage-arbeid voortgang kon hebben, zoo was de toestand verre van rooskleurig.

Gedurig moesten, ter beveiliging van de kolonisten, expedities worden uitgezonden. De in de Surinaamsche geschiedenis bekende overste Fourgeaud, een Zwitser, heeft gedurende vier jaren onvermoeid de oerwouden doorkruist. Met alle recht

mocht hij dan ook bij zijn vertrek in 1777 verklaren, „dat hij Suriname van de Marrons heeft bevrijd".... al bewezen de hernieuwde invallen, eenige jaren later, dat zij, hoewel verslagen, volstrekt niet uitgeroeid waren.

In 1784 was het bestuur tenslotte verplicht om vrede met die Marrons te sluiten zooals het dat ook — 100 jaar tevoren — met de Indianen verplicht was geweest.

De wijze waarop dit vredesverdrag tot stand kwam is waard om te worden geboekstaafd:

„De vertegenwoordiger van den Gouverneur van Suriname en van de boschnegers namen aarde en water en stelden een kind of een jongeling vóór zich; nemende God hierboven tot getuige! Vervolgens spraken zij met eenige ceremoniën den vloek uit over diegenen, die eenig artikel van dit verdrag zou breken of overtreden. Ondertusschen gaven zij telkens een weinig van het mengsel, n.l. aarde, water en bloed, uit den arm van ieder der vertegenwoordigers genomen, aan de jongelingen te drinken."

De weggeloopen slaven, bewoners van het Surinaamsche binnenland werden alzoo erkend als vrije lieden, wier nakomelingen in hoofdzaak thans in afzonderlijke stammen van Aucaner-, Saramaccaner- en Cotticaner-boschnegers, in totaal rond 17000 zielen, onder de Surinaamsche bevolking worden geteld.

Aan de vergetelheid moet hierbij worden ontrukt dat de, in de Surinaamsche geschiedenis welbekende Gouverneurs Mauritus en Van Aerssen van Sommelsdijck den grondslag hebben gelegd voor de vrij-verklaring dier boschnegers.

Inmiddels had de familie Van Aerssen van Sommelsdijck in 1770 haar aandeel aan de stad Amsterdam overgedaan, zoodat van dàt jaar af onze hoofdstad de grootste aandeelhouder in „de Geoctroyeerde Societeit van Suriname" werd en de Amsterdamsche kooplieden nu de meeste plantages in eigendom hadden....

Wij naderen thans tot de zéér gewichtige gebeurtenissen, welke in Europa plaats vonden en die ook voor Suriname van grooten invloed zijn geweest. In Frankrijk was n.l. in 1789 de Groote Revolutie uitgebroken, welke aan Lodewijk den XVIden en aan Marie Antoinette het leven heeft gekost. Fransche legers trokken ons land binnen in 1795 en onder Franschen invloed ontstond de „Bataafsche Republiek" met als gevolg voor Suriname, dat in de plaats van de inmiddels ontbonden „Geoctroyeerde Societeit", een „Raad voor de Amerikaansche Koloniën en bezittingen" werd ingesteld en de **verhouding** tus-

schen moederland en koloniën nader bij de staatsregeling van 1798 werd geregeld.

De toestand der kolonie was te dien tijde wederom zorgwekkend!

Onder de volksplanters, waarvan één deel den naar Engeland vertrokken stadhouder Prins Willem V getrouw bleef en een ander deel zich aan den nieuwen toestand had aangepast, heerschte een sterke gisting. Ook den slaven werd de zucht naar „Vrijheid, Gelijkheid en Broederschap" zóó machtig, dat velen zich openlijk met de 3-kleurige Fransche kokarde tooiden en daarmee den zorgelijken toestand verergerden. Een en ander werd nog verzwaard door den inval van den Engelschen admiraal Lord Seymour met zijn schepen.

Gouverneur Friderici was wegens gebrek aan voldoende verdedigingsmiddelen genoodzaakt zich over te geven en daardoor kwam Suriname onder het beschermheerschap van Engeland.. Alle ambtenaren en burgers moesten den eed van trouw aan Koning George III afleggen. Wie weigerde moest de kolonie verlaten.

Bij den vrede van Amiëns in 1802 kreeg Nederland, dat tusschen haakjes **steeds op het behoud van Suriname prijsstelde,** dit Zuid-Amerikaansche grondgebied terug. Maar slechts kort, want in 1804 kwam Suriname wederom in handen van de Engelschen, die het later, als wingewest bij tractaat van 13 Augustus 1814, aan den Prins van Oranje toewezen.

Het duurde echter nog tot 1816 voordat het inmiddels ontstane „Koninkrijk der Nederlanden" de souvereiniteit kon aanvaarden. Merkwaardigerwijs eveneens op 27 Februari!!

Alzoo werd op 27 Februari 1667 Suriname een Zeeuwsche verovering ter bevordering van „de neeringe", om na veel lotswisselingen te hebben ondergaan, tenslotte op 27 Februari 1816 een deel van het Rijksverband te worden, of, zooals de tegenwoordige grondwet luidt: „het Overzeesche gebiedsdeel Suriname" te vormen..

Onder de regeering van Willem I hadden voor dit gewest belangrijke gebeurtenissen plaats.

1e. Er werd b.v. een Reglement voor Lager Onderwijs in werking gesteld.

2e. Brandde het grootste gedeelte van Paramaribo af, wat aan de bevolking een schade van 16 miljoen veroorzaakte.

3e. Werd door den bekenden Gouverneur-Generaal Johannes van den Bosch, die als commissaris-generaal naar de West-Indische bezittingen was gezonden, een Nieuw Reglement

op het beleid der regeering van de West-Indische bezittingen ingevoerd.

4e. De West-Indische circulatie-bank werd opgericht om later, en meer bepaald in 1865, voor de tegenwoordige Surinaamsche Bank plaats te maken.

5e. Een Koloniale Raad werd ingesteld waarin, en dit voor het eerst, zes aanzienlijke ingezetenen zitting hadden, terwijl voorts het College der Koloniale Staten zijn intrede deed, waardoor de bevolking recht verkreeg om mede te werken aan het bestuur. Tot op zekere hoogte kan men zeggen, dat van 1 Januari 1866 af aan Suriname een zelfbestuur was geschonken!

6e. Tenslote werd een maatregel getroffen, die als een voorlooper kan worden beschouwd van de algeheele afschaffing der slavernij.

Bij Koninklijk Besluit toch van 9 Augustus 1832 was bepaald dat: „alle eigenaren, administrateurs en directeuren van plantages moesten toelaten dat leeraren, geestelijken en zendelingen toegang hadden tot de slaven, om hen en hunne kinderen in de gelegenheid te stellen godsdienstonderwijs te ontvangen."

Toen dan ook op 1 Juli 1863, 21 kanonschoten vanuit het fort Zeelandia aan 33600 menschen, die het zware juk der slavernij van hun geboorte af hadden moeten torsen, verkondigden dat zij van dat oogenblik af **vrij** waren, vertoonde het uiterlijke beeld van de hoofdstad Paramaribo een geheel ander aanzien dan in de naburige Fransche en Engelsche koloniën.

Een geschiedschrijver verhaalt:

„Eere aan de Moravische broeders en aan de R.K. geestelijken, die, trots de grootste tegenwerking van de zijde der slavenhouders, 20.000 heidensche slaven tot Christenen hadden bekeerd! Aan déze mannen is het te danken, dat de dag der vrijverklaring ordelijk verliep. In gepaste vroolijkheid werd de gedenkwaardige dag door de vrijverklaarden doorgebracht en des avonds vereenigden zij zich in de prachtig versierde kerkgebouwen om dank te brengen aan God, Die hun de vrijheid, het hoogste goed, geschonken had."

Zooals bekend is, moesten de vrijverklaarden nog 10 jaren onder Staatstoezicht staan en gedurende dien tijd een werkovereenkomst sluiten met de personen, bij wie zij in dienst wilden treden. Op vele plantages kwamen echter de negers in verzet. Deze 10 jaren zijn misschien de ongelukkigste in Suriname's geschiedenis geweest, want handel en nijverheid kwijnden; het grootste gedeelte der bevolking verkeerde in geldelijke moeilijkheden en de behoefte aan werkkrachten op de plan-

tages werd met den dag grooter.

Toen op 1 Juli 1873 het toezicht eindigde en de **Vrijverklaarden** van nu af aan gelijke rechten hadden als de vrij **geborenen**, werd het er niet beter op.

Vele plantage-arbeiders vestigden zich in de stad en brachten hun tijd vaak in ledigheid door en.... het bestuur was verplicht naar andere middelen om te zien, ten einde den Landbouw, die toenmaals als „de ruggegraat" der kolonie werd beschouwd, op gang te houden.

Vroeger had men daartoe reeds proeven genomen met invoer van bewoners van Madeira en Barbados en daarna met Chineezen; ook had men in 1845 getracht de kolonisatie met Hollandsche boeren te bevorderen, wat een groote mislukking was, evenals die in de 17e en 18e eeuw met de Labadisten 1) uit Frankrijk en met de Zwitser- en Paltzer-boeren.

Thans begon men premies uit te loven aan hen, die in Suriname zich wilden vestigen, wat óók al geen gunstig gevolg had.

Dezelfde crisis, n.l. gemis aan arbeidskrachten, hadden ook de Engelsche naburige koloniën te doorstaan, doch deze kwamen den bedenkelijken staat van zaken al spoedig te boven, toen het moederland de behulpzame hand bood en toestond arbeiders aan te werven in het overbevolkte Britsch-Indië. Duizenden arbeiders uit Madras en Calcutta werden daardoor in Britsch-Guyana aangevoerd.

Tenslotte verleende de Engelsche Regeering toestemming, dat ook naar Suriname mocht worden geëmigreerd, met het gevolg dat, toen ook de Javaansche emigranten — bewoners derhalve van onze eigen koloniale gebieden in Azië — hun intree deden, in het tekort aan arbeidskrachten ten deele werd voorzien, doch dat het beeld van Suriname geheel veranderde. We zien de schrale bevolking van Suriname, dat een oppervlakte heeft van ongeveer vier maal die van Nederland of ongeveer zoo groot als Java, tegenwoordig verdeeld over: Europeanen, Indianen, Negers (zoowel bosch- als stadsnegers), de verschillende vermengingen met andere rassen, de Hoogduitsche en Portugeesche Joden, Hindoestanni, Javanen, Chineezen en enkele Japanners en Syriërs. In totaal iets meer dan de stad Utrecht telt....

Een samenleving dus van zeer uitéénloopende bestanddeelen onder één vlag, de Nederlandsche.

---

1) Een godsdienstige secte, aanhangers van Labadie, een Fransch godgeleerde in de 17e eeuw.

Eens in het jaar, bij het voorlezen der Troonrede, verneemt het Nederlandsche Volk, dat er nog zooiets als Suriname bestaat, waarvan de toestand der Regeering „nog vele zorgen baart". Voor de meeste volksgenooten is daarmede alles gezegd en verdwijnt Suriname weer voor een jaartje uit hun gezichtseinder.

Wil echter aan dit baren van zorgen een einde worden gemaakt en wil Suriname eenmaal naar de zoo begeerde welvaart worden gevoerd, een welvaart, die voor ons Volk slechts een zegen kan zijn, dan is daartoe in de eerste plaats noodig het krachtige aanpakken eener Regeering, die weet wat zij wil en die het verstaat, de belangstelling van al onze volksgenooten voor dit rijke gewest Suriname op te wekken! Zulk een Regeering zal zich dan tevens verzekerd zien van de medewerking van deze volksgenooten.

Zoolang echter zoovelen onzer, zoowel in hooge als in lagere kringen, uitsluitend nog in geld weten te denken, zoolang zal de toestand van Suriname zorgen blijven baren en zal het woord van den onlangs overleden, bekwamen en in Suriname zoo beminden Gouverneur G. J. Staal, dat Nederland zijn **hart** moet beleggen in het gebiedsdeel in Zuid-Amerika, niet worden verstaan....

Edoch: ook Suriname wacht op den dag van Mussert!

*
